

09/09/2009

09.43181

Afd.	ambt.	cc	bvo
------	-------	----	-----

A&W ECOLOGISCH ONDERZOEK

Zuiderweg 2
Postbus 32
9269 ZR Veenwouden

telefoon 0511 47 47 64

fax 0511 47 27 40

e-mail info@altwym.nl

internet www.altwym.nl

aan

Gemeente Hoorn
Mevrouw C. Plat
Postbus 603
1620 AR Hoorn

datum

8 september 2009

kenmerk

1332hrn/PB

betreft

Rapportagebrief ecologisch vervolgonderzoek locatie Tuibrug te Hoorn

Geachte mevrouw Plat,

Door ons bureau is in 2008 een ecologisch onderzoek uitgevoerd naar de effecten op beschermde soorten in verband met de beoogde herinrichting op de locatie Tuibrug aan de Lageweg te Hoorn (Van Dullemen 2008). Uit dit onderzoek bleek, dat er ten tijde van dit onderzoek met betrekking tot enkele soorten en soortgroepen onvoldoende kennis aanwezig was om een volledige ecologische beoordeling mogelijk te maken. Het betrof de volgende soorten en soortgroepen:

- Meervleermuis: relevant voor Natuurbeschermingswet en Flora- en faunawet / Habitatrichtlijn Bijlage IV
- beschermde vissoorten: relevant voor Flora- en faunawet
- vogels: soorten met jaarrond beschermde nesten, relevant voor Flora- en faunawet / Vogelrichtlijn
- alle voorkomende vleermuizen: relevant voor Flora- en faunawet / Habitatrichtlijn Bijlage IV.

U heeft ons bureau gevraagd om het vervolgonderzoek uit te voeren om deze leemten in kennis op te vullen. Dit onderzoek is in 2009 uitgevoerd en deze brief bevat de resultaten daarvan. In de conclusies zijn ook de conclusies van het in 2008 uitgevoerde onderzoek opgenomen.

1B-102002-2

ISO 9001

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Handelsregister Leeuwarden 01056199
Friesland Bank 29.60.57.460
Postbank 7460374
BTW nummer 802897150801

Onderzoek en resultaten

Het plangebied is op de volgende dagen onderzocht op de aanwezigheid van de soorten die in dit vervolgonderzoek centraal stonden:

2 juni 2009	onderzoek naar jaarrond beschermde vogelnesten
18 juni 2009	vleermuisonderzoek
17 augustus 2009	vleermuisonderzoek
26 augustus 2009	visonderzoek
6 september 2009	vleermuisonderzoek

De resultaten zijn hieronder per soortgroep samengevat.

Vissen

De onderzochte watergangen bestonden uit een relatief brede watergang langs de oostelijke grens en een smalle watergang langs de noordelijke grens van het plangebied. Beide watergangen zijn onderzocht op de aanwezigheid van beschermde vissoorten. Daarbij is gebruik gemaakt van elektrovisserij en schepnetten. De smalle watergang ten noorden van het plangebied bleek biologisch dood te zijn, gezien de rottingsgeur en het ontbreken van onderwaterplanten, vis en overige dieren. De watergang ten oosten van het plangebied bleek in een betere staat te verkeren. De resultaten van het onderzoek in deze oostelijke watergang zijn samengevat in tabel 1.

Tabel 1.

Resultaten van het visonderzoek op 26 augustus 2009 (oostelijke watergang)

Vissoort	Aantal (bij benadering)	Lengte (cm)
Ruisvoorn	50	5-15
Blankvoorn	250	4-15
Snoek	30	20-60
Zeelt	10	5-20
Baars	100	4-20
Vetje	100	3-5
Pos	20	8-10
Blei	80	4-35
Kolblei	20	10-15

Onder de aangetroffen vissoorten komen geen soorten voor die zijn opgenomen in de Flora- en faunawet. Daardoor zullen eventuele werkzaamheden aan de oostelijke en noordelijke watergang geen conflicten met de Flora- en faunawet veroorzaken ten aanzien van vissen.

De vissoort Vetje is geen beschermde soort volgens de Flora- en faunawet, maar is wel opgenomen in de Rode Lijst van bedreigde soorten in Nederland, onder de categorie kwetsbaar. In het kader van de zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet) dient er zorgvuldig met alle soorten om te worden gegaan, in dit geval dus ook met Vetje. Daarom dienen eventuele werkzaamheden aan deze watergang plaats te vinden met maatregelen die negatieve effecten zo veel mogelijk beperken. In de gedragscode voor

de waterschappen (zie literatuurlijst) is beschreven waar in dat geval rekening mee moet worden gehouden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het vermijden van versturende werkzaamheden tijdens de kwetsbare periode voor vissen, waarbij voor Vetje vooral de voortplantingsperiode (van april tot juli) van belang is.

Vogels

Het onderzoek aan jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels is uitgevoerd door waarnemingen te verrichten op alle daarvoor relevante locaties binnen en nabij het plangebied. De aandacht ging daarbij uit naar mogelijk aanwezige boomholtes met spechtnesten en nesten van roofvogels (horsten) of andere soorten. Het bleek dat binnen en nabij het plangebied geen nestplaatsen van dergelijke vogelsoorten aanwezig waren. Om die reden zal de beoogde herinrichting geen conflicten veroorzaken ten aanzien van jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels.

Vleermuizen

Voor de ecologische beoordeling van een ruimtelijke ingreep ten aanzien van vleermuizen, dient rekening te worden gehouden met de betreffende soorten en hun leefgebied. Het leefgebied bestaat uit foerageergebied, verblijfplaatsen en vliegroutes. Het onderzoek aan vleermuizen binnen en nabij het plangebied is uitgevoerd door twee onderzoekers met batdetectoren. Dit onderzoek heeft het volgende aangetoond:

1. Het plangebied maakt deel uit van het foerageergebied van de soorten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger.
2. Binnen en nabij het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.
3. Binnen het plangebied zijn geen vliegroutes van vleermuizen aangetroffen.
4. Over de oostelijke watergang ligt een vliegroute voor Meervleermuis.

Deze conclusies leiden tot onderstaande beoordelingen.

1. Foerageergebied

De aangetroffen soorten gebruiken het plangebied en de omgeving daarvan als foerageergebied. De betreffende soorten worden regelmatig in bebouwde omgeving aangetroffen, ook waarbij straatlantaarns en buitenverlichting van gebouwen enige lichtverstoring kunnen veroorzaken. Tijdens de uitvoering van werkzaamheden en daarna zal het plangebied in zekere mate verstoord kunnen worden, maar het blijft voor deze soorten beschikbaar. In de ruime omgeving van het plangebied is veel alternatief foerageergebied voor deze soorten beschikbaar. Om deze redenen kan worden aangenomen dat er nauwelijks of geen negatieve effecten te verwachten zijn ten aanzien van foerageergebied van de betreffende soorten. De beoogde herinrichting veroorzaakt daarom in dezen geen conflict met de Flora- en faunawet.

2. Verblijfplaatsen

Door het ontbreken van verblijfplaatsen veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van verblijfplaatsen van vleermuizen.

3. en 4. Vliegroutes

Binnen het plangebied zijn geen vliegroutes aangetroffen, zodat er geen sprake is van verstoring daarvan bij realisatie van het herinrichtingsplan. De oostelijke watergang vormt echter een vliegroute voor Meervleermuis. Deze soort is een van de aangewezen soorten van het nabijgelegen Natura 2000-gebied Markermeer en IJmeer en staat daardoor onder bescherming van de Natuurbeschermingswet. Er kan worden aangenomen dat de vliegroute een verbinding vormt tussen verblijfplaatsen van Meervleermuis binnen de bebouwde kom van Hoorn en het foerageergebied in het Markermeer. Meervleermuis is bovendien, net als alle andere vleermuissoorten, een zwaar beschermde soort volgens de Flora- en faunawet. Verstoring van deze vliegroute leidt daardoor niet alleen tot een conflict met de Natuurbeschermingswet, maar ook met de Flora- en faunawet.

Meervleermuis is een soort die gevoelig is voor lichtverstoring. Er is aangetoond dat kunstlichtbronnen waarvan het licht over het wateroppervlak schijnt, de kwaliteit van een vliegroute voor deze soort sterk kan verlagen (Kuiper *et al.* 2008).

Indien verstoring van de vliegroute over de watergang direct ten oosten van het plangebied wordt voorkomen, veroorzaakt de beoogde herinrichting in dezen geen conflicten met de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet.

Verstoring van deze vliegroute kan worden voorkomen door de watergang in stand te houden en lichtverstoring te voorkomen. Het vermijden van lichtverstoring is mogelijk door bij het herinrichtingsplan af te zien van kunstlichtbronnen nabij de watergang. Wanneer er toch lampen worden geplaatst, dan dient lichtuitstraling over het wateroppervlak te worden voorkomen. Dit is bijvoorbeeld mogelijk door een lage plaatsing van de lampen, een zorgvuldige afscherming van de lichtuitstraling en/of het gebruik van een lichtschakeling met sensoren, zodat de lampen niet de gehele nacht blijven branden. Indien verstoring van deze vliegroute niet kan worden voorkomen, dient een vergunning te worden aangevraagd volgens de Natuurbeschermingswet en mogelijk een ontheffingsaanvraag volgens de Flora- en faunawet.

Een ontheffingsaanvraag volgens de Flora- en faunawet kan alleen worden voorkomen door in de plannen voor de herinrichting (inclusief de daarvoor noodzakelijke werkzaamheden) goed vast te leggen dat negatieve effecten volledig worden gemitigeerd (zie Aanbevelingen). Indien dit niet mogelijk is, zal ontheffing moeten worden aangevraagd volgens artikel 75C Flora- en faunawet.

Conclusies

Hieronder zijn de conclusies samengevat die ontleend zijn aan het eerste onderzoek in 2008 (Van Dullemen, 2008) en het vervolgonderzoek in 2009.

Conclusies m.b.t beschermde gebieden

Natura 2000-gebied

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Markermeer en IJmeer, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarde:

- De beoogde herinrichting veroorzaakt geen verstoring van de vliegroute van Meervleermuis, die over de watergang langs de oostelijke grens van het plangebied ligt.

Ecologische Hoofdstructuur

De plannen stuiten niet op bezwaren vanuit de regelgeving ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur.

Overige beschermde gebieden

Er worden geen negatieve effecten verwacht op overige beschermde gebieden en geen knelpunten verwacht met de betreffende regelgeving.

Conclusies m.b.t. beschermde soorten

Alle soorten

De zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet) gebiedt een zorgvuldige omgang met alle planten- en diersoorten.

Amfibieën

Door de herinrichting treden waarschijnlijk negatieve effecten op ten aanzien van enkele licht beschermde amfibieënsoorten. Voor verstoring van deze soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De beoogde herinrichting veroorzaakt daarom geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze licht beschermde amfibieënsoorten. De beoogde herinrichting is evenmin in conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van de overige beschermde amfibieënsoorten.

Vissen

Eventuele werkzaamheden aan de watergangen veroorzaken geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van vissen.

Indien werkzaamheden plaatsvinden aan de watergang langs de oostelijke grens van het plangebied, dienen in het kader van de zorgplicht die werkzaamheden zodanig te worden uitgevoerd dat negatieve effecten op de Rode-Lijstsoort Vetje zo goed mogelijk worden beperkt. Er kan daarbij gebruik worden gemaakt van een goedgekeurde gedragscode, zoals de Gedragscode voor de Waterschappen.

Vogels

Er komen geen jaarrond beschermde nestplaatsen voor binnen en nabij het plangebied. De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels, mits voldaan wordt aan de volgende voorwaarde:

- De werkzaamheden voor de herinrichting veroorzaken geen verstoring van broedende vogels en hun nesten. Dit is bijvoorbeeld mogelijk door de werkzaamheden niet te starten tijdens de broedperiode (van half maart tot half juli).

Vleermuizen

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen, mits voldaan wordt aan de volgende voorwaarde:

- De beoogde herinrichting veroorzaakt geen verstoring van de vliegroute van Meervleermuis, die over de watergang langs de oostelijke grens van het plangebied ligt.

Overige zoogdieren

Bij de herinrichting treden waarschijnlijk negatieve effecten op voor enkele licht beschermde zoogdiersoorten. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De plannen veroorzaken ten aanzien van deze soorten geen conflict met de Flora- en faunawet. De beoogde herinrichting is evenmin in conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van de overige beschermde zoogdiersoorten (exclusief vleermuizen).

Aanbevelingen

In de plannen voor de beoogde herinrichting dient goed te worden vastgelegd, dat door het nemen van extra maatregelen wordt voorkomen dat lichtverstoring optreedt van de vliegroute van Meervleermuis via de oostelijke watergang. In dat geval is een ontheffingsaanvraag volgens de Flora- en faunawet niet nodig. Er wordt aanbevolen om dit onderdeel van de plannen vorm te geven door gebruik te maken van deskundigen op het gebied van vleermuizen.

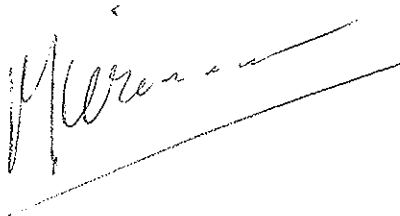
Er wordt aanbevolen om ook bij mogelijke andere herinrichtingsplannen in dit deel van Hoorn rekening te houden met de aanwezigheid van de aangetoonde vliegroute van Meervleermuis. Bovendien kan worden overwogen om extra maatregelen te treffen die de kwaliteit van de huidige vliegroute kunnen vergroten. Zo kunnen aanpassingen zinvol zijn aan de huidige openbare verlichting op en nabij bruggen en op andere plaatsen langs deze vliegroute, waardoor lichtverstoring verder wordt beperkt.

Tot slot

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Voor eventuele vragen kunt u uiteraard contact opnemen met ons bureau.

Met vriendelijke groet,

Pieter Biezenaar

Literatuur

- Dulleman, D. van 2008. Ecologische beoordeling van de beoogde herinrichting van de locatie Tuibrug te Hoorn. A&W-rapport 1208. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Kuijper, D., J. Schut, D. van Dulleman, H. Toorman, N. Goossens, J. Ouwehand & H. Limpens 2008. Experimental evidence of light disturbance along the commuting routes of pond bats (*Myotis dasycneme*). *Lutra* 51 (1): 37-49.
- Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Unie van Waterschappen. STOWA rapportnummer 2005-W01 (beschikbaar op de site van LNV).

21/01/2010

10.03261

Afd.	ambt.	cc	bvo
STO	Inheer		

A&W ECOLOGISCH ONDERZOEK

Suderwei 2
Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden

telefoon 0511 47 47 64
fax 0511 47 27 40
e-mail info@altwym.nl
internet www.altwym.nl

aan Gemeente Hoorn
Mevrouw E. Kahlman
Postbus 603
1620 AR Hoorn

datum 20 januari 2010
kenmerk 1332hrn/PB

betreft **Reactie op vragen betreffende ecologische beoordeling Tuibrug**

- Geachte mevrouw Kahlman,

Naar aanleiding van uw verzoek geef ik in deze brief antwoorden op uw vragen betreffende de ecologische beoordeling die nodig is voor het bestemmingsplan 'Tuibrug' te Hoorn. Het gaat om onderzoek dat door ons bureau is uitgevoerd in 2008/2009 (een quickscan, A&W-rapport 1208) en het vervolgonderzoek in september 2009 (rapportagebrief d.d. 8 september 2009).

Uw vragen hebben betrekking op de rapportagebrief. Hieronder zijn die vragen en onze reacties daarop opgenomen.

Vraag 1

Onder het kopje Vissen op de 2e pagina staat aangegeven dat oostelijke- en noordelijke watergang zijn onderzocht op vissen. In de tabel staat tussen haakjes alleen oostelijke watergang. Moet hierbij ook noordelijke watergang worden aangegeven? Er is geen conclusie opgenomen ten aanzien van de kleine modderkruiper en de bittervoorn. Dat roept vragen op bij de zienswijzenindieners. Om aan te geven dat er wel degelijk onderzoek is gedaan naar deze visjes is het raadzaam een conclusie op te nemen ten aanzien van deze visjes.

Antwoord

In de rapportagebrief is beschreven dat de noordelijke watergang een zeer slechte waterkwaliteit had (biologisch dood). In deze watergang zijn tijdens het onderzoek geen vissen aangetroffen. De oostelijke sloot was van betere kwaliteit en daarin zijn de vissoorten aangetroffen die in tabel 1 zijn opgenomen. Onder die tabel staat dat onder deze soorten geen soorten waren die zijn opgenomen in de soortenlijst van de Flora- en faunawet. Kleine modderkruiper, Bittervoorn en andere beschermde soorten, die wel zijn opgenomen in de Flora- en faunawet, zijn dus niet in het plangebied aangetroffen (tabel 1). Eventuele werkzaamheden in die sloot veroorzaken dus geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vissen.

IB 102007-2

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Handelsregister Leeuwarden 01056199
Friesland Bank 29.60.57.460
Postbank 7460374
BTW nummer 802897150B01

Vraag 2

Klopt het, dat het qua ontheffing en vrijstelling alleen van belang is of er nestplaatsen aanwezig zijn van vogels en dat het niet van belang is of ze daar rondvliegen?

Antwoord

De Flora- en faunawet beschermt vaste verblijfplaatsen van vogels. Dat geldt onder andere voor broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten. Die bescherming geldt vanaf de start van nestactiviteiten tot het moment waarop de oudervogels en hun jongen het nest op het einde van de broedperiode hebben verlaten. Verstoring van deze vaste verblijfplaatsen is niet toegestaan. In de regel wordt daarvoor geen ontheffing verleend, omdat de werkzaamheden ook buiten de broedperiode kunnen worden gestart. Buiten de broedperiode zijn de meeste vogels niet volgens de Flora- en faunawet beschermd, omdat er dan geen sprake is van vaste verblijfplaatsen. Wanneer de herinrichtingswerkzaamheden voor Tuibrug geen verstoring veroorzaakt van in gebruik zijnde nestplaatsen (wat mogelijk is door de start van de werkzaamheden buiten de broedperiode van de betreffende soorten te laten plaatsvinden), ontstaat er geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels (zie Dullemen 2008).

De Flora- en faunawet beschermd ook vaste verblijfplaatsen van vogelsoorten die ook buiten de broedperiode gebruik maken van hun nestplaats (zoals bepaalde roofvogel- en uilensoorten). Daarvoor geldt dus een jaarronde bescherming van de nestplaats, dus van 1 januari t/m 31 december. Deze toepassing van de wet is per 26 augustus 2009 vastgelegd in een toelichting van LNV. Verstoring van nestplaatsen met een jaarronde bescherming kan een conflict met de Flora- en faunawet veroorzaken, waardoor een ontheffingsaanvraag nodig kan zijn. Binnen en nabij het plangebied Tuibrug komen geen nestplaatsen voor met een jaarronde bescherming, waardoor er geen conflict ontstaat met de Flora- en faunawet ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen.

Vraag 3

Zijn de spechtholten ook bekeken op de aanwezigheid van vleermuizen? Dat wordt niet vermeld in het aanvullende onderzoek. Tegen dit aspect zijn ook zienswijzen ingediend en het is raadzaam hier een opmerking over te maken.

Antwoord

In de rapportagebrief is beschreven dat tijdens het nachtelijke vleermuisonderzoek met batdetectors binnen het plangebied geen verblijfplaatsen van vleermuizen zijn aangetroffen. Dus ook niet in boomholtes, zoals verlaten spechtenholtes. Daarom veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Vraag 4

Over welke amfibieën gaat het onder het kopje Conclusies m.b.t. de beschermde soorten?

Antwoord

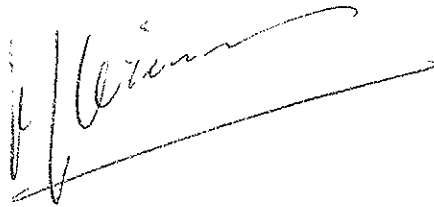
Het gaat om licht beschermde amfibieënsoorten die mogelijk binnen het plangebied aanwezig zijn. Deze soorten zijn genoemd in de rapportage van de quickscan (Dulleman, 2008), namelijk Bruine kikker, Bastaardkikker, Meerkikker, Gewone pad en Kleine watersalamander.

Tot slot

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Voor eventuele vragen kunt u uiteraard contact opnemen met ons bureau.

Met vriendelijke groet,

Pieter Biezenaar

Bronnen

Altenburg & Wymenga 2009, 1332hrn/PB. Rapportagebrief ecologische vervolgonderzoek locatie Tuibrug te Hoorn. 8 september 2009

Dulleman, D. van 2008. Ecologische beoordeling van de beoogde herinrichting van de locatie Tuibrug te Hoorn. A&W-rapport 1208. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

Tabellen soorten Flora- en faunawet

In onderstaande tabellen staan alle beschermde soorten van de Flora- en faunawet (Ffwet). De tabellen zijn aan de ene kant aan de orde bij ontheffingverlening voor artikel 75 en aan de andere kant bij vrijstellingen in het kader van het *Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen* (AMvB artikel 75).

Vogelsoorten zijn in deze tabellen niet apart opgenomen, omdat het een erg lange lijst is. Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd (behalve exoten). In de toelichting bij de tabellen staat aangegeven welk regime toepasselijk is voor vogelsoorten.

Toelichting tabel 1

-Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden.
-Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (zgn. lichte toets).

Tabel 1: Algemene soorten	
R = soort van Rode lijst 2004	
<u>Zoogdieren</u>	
aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
bunzing	<i>Mustela putorius</i>
dwergpspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
egel	<i>Erinaceus europeus</i>
gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
haas	<i>Lepus europeus</i>
hermelijn	<i>Mustela erminea</i>
huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
mol	<i>Talpa europea</i>
ondergrondse woelmuis	<i>Pitymys subterraneus</i>
ree	<i>Capreolus capreolus</i>
rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
vos	<i>Vulpes vulpes</i>
wezel	<i>Mustela nivalis</i>
woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>
<u>Reptielen en amfibieën</u>	
bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
middelste groene kikker	<i>Rana esculenta</i>
kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>
meerkikker	<i>Rana ridibunda</i>
<u>Mieren</u>	
behaarde rode bosmier	<i>Formica rufa</i>
kale rode bosmier	<i>Formica polyctena</i>
stronkmier	<i>Formica truncorum</i>
zwartrugbosmier	<i>Formica pratensis</i>
<u>Slakken</u>	
wijngaardslak	<i>Helix pomatia</i>
<u>Vaatplanten</u>	
aardaker	<i>Lathyrus tuberosus</i>
akkerklokje	<i>Campanula rapunculoides</i>
brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i>
breed klokje	<i>Campanula latifolia</i>
dotterbloem*	<i>Caltha palustris</i>
gewone vogelmelk	<i>Ornithogalum umbellatum</i>
grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>
grote kaardenbol	<i>Dipsacus fullonum</i>
kleine maagdenpalm	<i>Vinca minor</i>
knikkende vogelmelk	<i>Ornithogalum nutans</i>
koningsvaren	<i>Osmunda regalis</i>
slanke sleutelbloem	<i>Primula elatior</i>
zwanebloem	<i>Butomus umbellatus</i>
*m.u.v. spindotterbloem ^a	

Toelichting tabel 2

-Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring.

-Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)

Tabel 2: overige soorten	
R = soort van Rode lijst 2004	
<u>Zoogdieren</u>	
Damhert ^R	<i>Dama dama</i>
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>
Grijze zeehond ^R	<i>Halichoerus grypus</i>
Grote bosmuis ^R	<i>Apodemus flavicollis</i>
Steenmarter	<i>Martes foina</i>
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>
<u>Reptielen en amfibieën</u>	
Alpenwatersalamander	<i>Triturus alpestris</i>
Levendbarende hagedis	<i>Lacerta vivipara</i>
<u>Dagvlinders</u>	
Moerasparelmoervlinder ^R	<i>Euphydryas aurinia</i>
Vals heideblauwtje ^R	<i>Lycaeides idas</i>
<u>Vissen</u>	
Bermpje	<i>Noemacheilus barbatulus</i>
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>
Meerval	<i>Silurus glanis</i>
Rivierdonderpad	<i>Cottus gobio</i>
<u>Vaatplanten</u>	
Aangebrande orchis ^R	<i>Orchis ustulata</i>
Aapjesorchis ^R	<i>Orchis simia</i>
Beenbreek ^R	<i>Narthecium ossifragum</i>
Bergklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>
Bergnachtorchis ^R	<i>Platanthera chlorantha</i>
Bijenorchis	<i>Ophrys apifera</i>
Blaasvaren ^R	<i>Cystopteris fragilis</i>
Blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>
Bleek bosvogeltje ^R	<i>Cephalanthera damasonium</i>
Bokkenorchis ^R	<i>Himantoglossum hircinum</i>
Brede orchis ^R	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>
Bruinrode wespenorchis ^R	<i>Epipactis atrorubens</i>
Daslook	<i>Allium ursinum</i>
Dennenorchis ^R	<i>Goodyera repens</i>
Duitse gentiaan ^R	<i>Gentianella germanica</i>
Franjegentiaan ^R	<i>Gentianella ciliata</i>
Geelgroene wespenorchis ^R	<i>Epipactis muelleri</i>
Gele helmblom	<i>Pseudofumaria lutea</i>
Gevlekte orchis ^R	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Groene nachtorchis ^R	<i>Coeloglossum viride</i>
Groensteel ^R	<i>Asplenium viride</i>
Grote keverorchis ^R	<i>Listera ovata</i>
Grote muggenorchis ^R	<i>Gymnadenia conopsea</i>
Gulden sleutelbloem ^R	<i>Primula veris</i>
Harlekijn ^R	<i>Orchis morio</i>
Herfstschroeforchis ^R	<i>Spiranthes spiralis</i>
Hondskruid ^R	<i>Anacamptis pyramidalis</i>
Honingorchis ^R	<i>Herminium monorchis</i>
Jeneverbes ^R	<i>Juniperus communis</i>
Klein glaskruid	<i>Parietaria judaica</i>
kleine keverorchis ^R	<i>Listera cordata</i>
kleine zonnedaauw ^R	<i>Drosera intermedia</i>
klokjesgentiaan ^R	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
kluwenklokje ^R	<i>Campanula glomerata</i>
koraalwortel ^R	<i>Corallorhiza trifida</i>
kruisbladgentiaan ^R	<i>Gentiana cruciata</i>
lange ereprijs	<i>Veronica longifolia</i>
lange zonnedaauw ^R	<i>Drosera anglica</i>
mannetjesorchis ^R	<i>Orchis mascula</i>
maretak	<i>Viscum album</i>
moeraswespenorchis ^R	<i>Epipactis palustris</i>

Tabel 2: overige soorten	
muurbloem ^R	<i>Erysimum cheiri</i>
parnassia ^R	<i>Parnassia palustris</i>
pijlscheefkelk ^R	<i>Arabis hirsuta sagittata</i>
poppenorchis ^R	<i>Aceras anthropophorum</i>
prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>
purperorchis ^R	<i>Orchis purpurea</i>
rapunzelklokje ^R	<i>Campanula rapunculus</i>
rechte driehoeksvaren ^R	<i>Gymnocarpium robertianum</i>
rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis</i> <i>praetermissa</i>
ronde zonnedaauw ^R	<i>Drosera rotundifolia</i>
rood bosvogeltje ^R	<i>Cephalanthera rubra</i>
ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>
schubvaren ^R	<i>Ceterach officinarum</i>
slanke gentiaan ^R	<i>Gentianella amarella</i>
soldaatje ^R	<i>Orchis militaris</i>
spaanse ruiter ^R	<i>Cirsium dissectum</i>
steenanjel ^R	<i>Dianthus deltoides</i>
steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>
stengelloze sleutelbloem ^R	<i>Primula vulgaris</i>
stengelomvattend havikskruid ^R	<i>Hieracium amplexicaule</i>
stijf hardgras ^R	<i>Catapodium rigidum</i>
tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>
valkruid ^R	<i>Arnica montana</i>
veenmosorchis ^R	<i>Hammarbya paludosa</i>
veldgentiaan ^R	<i>Gentianella campestris</i>
veldsalie ^R	<i>Salvia pratensis</i>
vleeskleurige orchis ^R	<i>Dactylorhiza incarnata</i>
vliegenorchis ^R	<i>Ophrys insectifera</i>
vogelnestje ^R	<i>Neottia nidus-avis</i>
voorjaarsadonis	<i>Adonis vernalis</i>
wantsenorchis ^R	<i>Orchis coriophora</i>
waterdrieblad ^R	<i>Menyanthes trifoliata</i>
weideklokje ^R	<i>Campanula patula</i>
welriekende nachtorchis ^R	<i>Platanthera bifolia</i>
wilde gage ^R	<i>Myrica gale</i>
wilde herfsttijloos	<i>Colchicum autumnale</i>
wilde kievitsbloem ^R	<i>Fritillaria meleagris</i>
wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>
wit bosvogeltje ^R	<i>Cephalanthera longifolia</i>
witte muggenorchis ^R	<i>Pseudorchis albida</i>
zinkviooltje ^R	<i>Viola lutea calaminaria</i>
zomerklokje ^R	<i>Leucojum aestivum</i>
zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
<u>Kevers</u>	
vliegend hert	<i>Lucanus cervus</i>
<u>Kreeftachtigen</u>	
rivierkreeft	<i>Astacus astacus</i>

Toelichting tabel 3

- Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Ffwet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring.
- Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig.
- Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen.
- Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.
- Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria: 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang¹, 2) er is geen alternatief, 3) doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn).
- De uitgebreide toets voor ontheffingverlening geldt ook voor alle vogelsoorten.

Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB	
R = soort van Rode lijst 2004	
Bijlage 1 AMvB	
<u>Zoogdieren</u>	
das	<i>Meles meles</i>
boomarter ^R	<i>Martes martes</i>
eikelmuis ^R	<i>Elomys quercinus</i>
gewone zeehond ^R	<i>Phoca vitulina</i>
veldspitsmuis ^R	<i>Crocidura leucodon</i>
waterspitsmuis ^R	<i>Neomys fodiens</i>
<u>Reptielen en amfibieën</u>	
adder ^R	<i>Vipera berus</i>
hazelworm ^R	<i>Anguis fragilis</i>
ringslang ^R	<i>Natrix natrix</i>
vinpootsalamander ^R	<i>Triturus helveticus</i>
vuursalamander ^R	<i>Salamandra salamandra</i>
<u>Vissen</u>	
beekprik ^R	<i>Lampetra planeri</i>
bittervoorn ^R	<i>Rhodeus cerceus</i>
elrits ^R	<i>Phoxinus phoxinus</i>
gestippelde alver ^R	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
grote modderkruiper ^R	<i>Misgurnus fossilis</i>
rivierprik	<i>Lampetra fluviatilis</i>
<u>Dagvlinders</u>	
bruin dikkopje ^R	<i>Erynnis tages</i>
dwerghlauwtje ^R	<i>Cupido minimus</i>
dwergdikkopje ^R	<i>Thymelicus acteon</i>
groot geaderd witje ^R	<i>Aporia crataegi</i>
grote ijsvogelvlinder ^R	<i>Limenitis populi</i>
heideblauwtje ^R	<i>Plebejus argus</i>
iepepage ^R	<i>Strymonidia w-album</i>
kalkgraslanddikkopje ^R	<i>Spialia sertorius</i>
keizersmantel ^R	<i>Argynnis paphia</i>
klaverblauwtje ^R	<i>Cyaniris semiargus</i>
purperstreepparelmoervlinder ^R	<i>Brenthis ino</i>
rode vuurvlinder ^R	<i>Palaeochrysophanus hippothoe</i>
rouwmantel ^R	<i>Nymphalis antiopa</i>
tweekleurig hooibeestje ^R	<i>Coenonympha arcania</i>
veenbesparelmoervlinder ^R	<i>Bolaria aquilonais</i>
veenhouibeestje ^R	<i>Coenonympha tullia</i>

¹ -onderzoek en onderwijs

- repopulatie en herintroductie
- bescherming van flora en fauna
- veiligheid van het luchtverkeer
- volksgezondheid of openbare veiligheid
- dwingende redenen van openbaar belang
- het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom
- belangrijke overlast veroorzaakt door dieren
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw
- bestendig gebruik
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling

Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB	
veldparelmoervlinder ^R	<i>Melitaea cinxia</i>
woudparelmoervlinder ^R	<i>Melitaea diamina</i>
zilvervlek ^R	<i>Clossiana euphrosyne</i>
<u>Vaatplanten</u>	
groot zeegras ^R	<i>Zostera marina</i>
<u>Bijlage IV HR</u>	
<u>Zoogdieren</u>	
baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>
bechstein's vleermuis ^R	<i>Myotis bechsteinii</i>
bever ^R	<i>Castor fiber</i>
bosvleermuis	<i>Nyctalus leisleri</i>
brandt's vleermuis ^R	<i>Myotis brandtii</i>
bruinvis ^R	<i>Phocoena phocoena</i>
euraziatische lynx	<i>Lynx lynx</i>
franjestaat ^R	<i>Myotis nattereri</i>
gewone dolfin	<i>Delphinus delphis</i>
gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>
grijze grootoorvleermuis ^R	<i>Plecotus austriacus</i>
grote hoefijzerneus	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
hamster ^R	<i>Cricetus cricetus</i>
hazelmuis ^R	<i>Muscardinus avellanarius</i>
ingekorven vleermuis ^R	<i>Myotis emarginatus</i>
kleine dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>
kleine hoefijzerneus ^R	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
laativlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>
meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>
mopsvleermuis	<i>Barbastella barbastellus</i>
nathusius' dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>
noordse woelmuis ^R	<i>Microtus oeconomus</i>
otter ^R	<i>Lutra lutra</i>
rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>
tuimelaar ^R	<i>Tursiops truncatus</i>
tweekleurige vleermuis	<i>Vespertilio murinus</i>
vale vleermuis ^R	<i>Myotis myotis</i>
watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>
wilde kat	<i>Felis silvestris</i>
witflankdolfijn	<i>Lagenorhynchus acutus</i>
witsnuitdolfijn	<i>Lagenorhynchus albirostris</i>
<u>Reptielen en amfibieën</u>	
boomkikker ^R	<i>Hyla arborea</i>
geelbuikvuurpad ^R	<i>Bombina variegata</i>
gladde slang ^R	<i>Coronella austriacus</i>
heikikker ^R	<i>Rana arvalis</i>
kamsalamander ^R	<i>Triturus cristatus</i>
knoflookpad ^R	<i>Pelobates fuscus</i>
muurhagedis ^R	<i>Podarcis muralis</i>
poelkikker ^R	<i>Rana lessonae</i>
rugstreeppad	<i>Bufo calamita</i>
vroedmeesterpad ^R	<i>Alytes obstetricans</i>
zandhagedis ^R	<i>Lacerta agilis</i>
<u>Dagvlinders</u>	
donker pimperlblauwtje ^R	<i>Maculinea nausithous</i>
grote vuurvlinder ^R	<i>Lycaena dispar</i>
pimperlblauwtje ^R	<i>Maculinea teleius</i>
tijmblauwtje ^R	<i>Maculinea arion</i>
zilverstreephooibeestje ^R	<i>Coenonympha hero</i>
<u>Libellen</u>	
bronslibel	<i>Oxygastra curtisii</i>
gaffellibel ^R	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
gevlekte witsnuitlibel ^R	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
groene glazenmaker ^R	<i>Aeshna viridis</i>
noordse winterjuffer ^R	<i>Sympecma paedisca</i>
oostelijke witsnuitlibel ^R	<i>Leucorrhinia albifrons</i>
rivierrombout ^R	<i>Stylurus flavipes</i>
sierlijke witsnuitlibel ^R	<i>Leucorrhinia caudalis</i>
<u>Vissen</u>	
houting	<i>Conegonus oxyrrhynchus</i>
steur ^R	<i>Acipenser sturio</i>

Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB	
<u>Vaatplanten</u>	
drijvende waterweegbree ^R	<i>Luronium natans</i>
groenknolorchis ^R	<i>Liparis loeselii</i>
kruipend moerasscherm ^R	<i>Apium repens</i>
zomerschroeforchis ^R	<i>Spiranthes aestivalis</i>
<u>Kevers</u>	
brede geelrandwaterroofkever	<i>Dytiscus latissimus</i>
gestreepte waterroofkever	<i>Graphoderus bilineatus</i>
heldenbok	<i>Cerambyx cerdo</i>
juchtleerkever	<i>Osmoderma eremita</i>
<u>Tweekleppigen</u>	
bataafse stroommossel ^R	<i>Unio crassus</i>